

*Dirk, Nicole en Ben bij de
excellente Rangerdochter 1827*

Amerikaans fokdoel radicaal omgebogen

Verliefd geworden op Amerikaanse koeien, zette melkveehouder Dirk Mertens lange tijd Amerikaanse en Canadese verervers in. Gezondheidsproblemen in het koppel noopten hem in 2016 tot een radicale koerswijziging in de fokkerij. Door het gebruik van merkertesten, embryo's en Nederlandse stieren verbeterde de gezondheid en steeg de melkproductie.

TEKST JEROM ROZENDAAL

In de dorpen Ravels, Weelde en Merksplas in het Turnhouts Vennengebied zijn borden met slogans zoals 'stop de waanzin' en 'geef boeren ruimte' schering en inslag langs de kant van de weg. Het Turnhouts Vennengebied behoort tot de grootste slachtoffers van het Vlaamse stikstofakkoord. Dat akkoord voorziet in een generieke reductie van de stikstof voor de melkveehouderij, maar heeft voor het Vennengebied nog strengere eisen in petto. Ook in de tuin van Dirk Mertens aan de rand van Ravels hangt een protestplakkaat. 'Niemand weet hier waar hij aan toe is. Volgens de huidige plannen lijkt verder boeren in deze regio zeer moeilijk en mijn zoon Ben van 26 wil in het bedrijf komen', verklaart de boer, die 250 koeien melkt. Zijn bedrijf ligt ruim een kilometer van het Natura 2000-gebied.

Excellente Rangerdochter

Naast het protestplakkaat staat een groot bord met daarop een foto van een Double W Rangerdochter, die recent de status excellent behaalde. De koe met het oornummer 1827 scoorde 91 frame, 90 type, 88 uier, 90 benen en 90 punten algemeen voorkomen. Ook haar productie is excellent met een tweede lactatie van 13.125 kg melk in 305 dagen met 4,75% vet en 3,80% eiwit, goed voor 133 lactatiewaarde. De tweedekalfskoe is de eerste dochter van Ranger die de status excellent heeft gekregen. Dat Mertens met Nederlandse stieren succes zou boeken, hadden weinigen enkele jaren geleden kunnen voorspellen. De melkveehouder, die vanaf zijn jeugd met fokkerij bezig is, had lange tijd een voorliefde voor Amerikaanse koeien. Het bedrijf zette vanaf de tweede helft van de jaren zeventig Amerikaanse en Canadese vererfers in op de roodbonte mrij-veestapel. De eerste kruisingsstier was Branderlea Citation Topper, die een Canadees paspoort had. Latere stieren die ingezet werden, waren Willow-Farm Rockman Ivanhoe, Chapel-Bank Apache en Arlinda Commander.

Amerikaanse droom

'De hele veestapel bestond uit nazaten van Amerikaanse vererfers toen ik in 1989 voor een stage vertrok naar Wisconsin in Amerika, waar ik de voeding en het management van hoogproductief melkvee beter onder de knie wilde krijgen', vertelt de melkveehouder. In de jaren na zijn stage probeerde hij deze kennis in de praktijk te brengen. Uit deze tijd stamt ook de gewoonte om een total mixed ration (tmr) te voeren. 'Wij verstrekken een volledig mengsel aan het koppel. We gaan daarbij uit van een basisrantsoen en mengen krachtvoerders bij op basis van productiegroep', zegt hij. In 2016 stapte Mertens van zijn Amerikaanse droom af. Reden was gezondheidsproblemen die in het koppel ontstonden na een bedrijfssamensmelting in 2007. In dat jaar nam Mertens het quotum van het ouderlijke bedrijf van zijn vrouw over en groeide de veestapel van 120 naar ongeveer 200 koeien, waarbij dieren van verschillende veestapels werden samengevoegd. 'Dat leidde tot allerlei gezondheidsproblemen, waaronder het klauw- en beenwerk', zegt Mertens, die toen een vervangingspercentage van 40 procent had.

BEDRIJFSPROFIEL

bedrijf	Kastanjehoeve
eigenaar	Dirk Mertens (55) en Nicole Van Ginhoven (52)
plaats	Ravels
aantal koeien	250
aantal stuks jongvee	200
rollend jaargemiddelde	11.591 kilo melk, 4,15% vet en 3,39% eiwit
grond	112 ha, waarvan 40 ha gras, 16 ha snijmais, 10 ha graan, 10 ha korrelmais, 6 ha suikerbiet, 30 ha natuurgras

Een nieuwe stal in 2007, waarbij met zandboxen, een dichte vloer en een geïsoleerd dak veel aandacht aan het koecomfort besteed werd, kon deze problemen niet verhelpen.

Radicale omslag

Mede op aanraden van de veestapeladviseur werd de Amerikaanse genetica in 2016 ingeruild voor Nederlandse. Op basis van NVI koos hij andere fokstieren. 'Gezondheidskenmerken speelden bij de stierkeuze een belangrijke rol en in deze jaren hebben wij veel Stellando, Danno, Twist en Rocky gebruikt', verduidelijkt de melkveehouder, die later ook veel Ranger is gaan inzetten om de gehalten te verbeteren. Na enkele studiebezoeken op andere melkveebedrijven besloot Mertens in 2016 ook in te zetten op merkertesten. Aanvankelijk werd de hele veestapel onderzocht om door te kunnen selecteren. Sindsdien wordt elk nieuw geboren kalf aan een merker-test onderworpen. 'De dieren die het best scoren voor productie, klauwgezondheid en vruchtbaarheid, worden geselecteerd om mee verder te fokken', ver-

In de stal vreten de koeien aan een voergoot met buis

De jongste kalveren worden eenvoudig gehuisvest

telt Mertens, die aangeeft dat het beste jongvee – ongeveer 30 procent – geïnsemineerd wordt met gekst sperma.

Om naar eigen zeggen nog sneller resultaat in genetische verbetering te boeken is de melkveehouder dat jaar ook ingestapt in het Delta Satelliet-programma van CRV. Het is via dit programma dat de excellente Rangerdochter ter wereld kwam. Het dier werd vier jaar geleden geboren uit een moeder die als Deense embryo via het Satelliet-programma naar het bedrijf van Mertens kwam. ‘Er lopen nog twee zusters van haar rond in het koppel. Ook deze hebben goede gehalten. Dat bewijst voor mij ook de goede vererving van Ranger, die een koe met mindere gehalten in één generatie kan omzetten naar een koe met positieve gehalten.’

Weidemelk geen optie

De Rangerdochter is volgens Mertens de beste koe die er ooit in zijn veestapel heeft rondgelopen. Het is dan ook geen wonder dat de melkveehouder het dier inzet om de genetica van zijn koppel verder te verbeteren. Onlangs is de koe gespoeld met Flagstone, nadat ze als pink geïnsemineerd werd met Lunar. Deze nakomeling is inmiddels aan de melk en vertoont eveneens goede gehalten.

‘Vanavond wordt ze geïnsemineerd met Parker’, zegt hij over de excellente koe, die er in de wachtruimte voor de carrousel door haar tochtigheid letterlijk en figuurlijk bovengit springt. In de jongveestal ernaast vertonen enkele pinken hetzelfde gedrag. ‘Zij moeten de dragers voor de embryo’s worden’, vervolgt Mertens, die niet de beste, maar zeker ook niet de slechtste pinken voor deze taak selecteerde. ‘Door oigenetica kan de koe ook nog slechte eigenschappen doorgeven’, verklaart hij.

Met de radicale koerswijziging in de fokkerij werden de koeien sterker en liep het vervangingspercentage terug tot 25 procent nu. De melkgift groeide van zo’n 9000 kilo enkele jaren geleden tot 11.500 kilo nu.

Er wordt gemolken in een 32-stands carrouselmelkstal

Volgens de veehouder zijn er zeker nog verdere stappen te maken. Hij acht een rollend jaargemiddelde van 13.000 kilo haalbaar. Deze resultaten probeert hij te behalen door in te zetten op stieren als Vineyard, Castor en Abundant (v. Ranger), waarvan hij nu dochters aan de melk heeft. Momenteel worden de volgende stieren gebruikt als partner: Flagstone, Dolmen, Powerlift, Fastlane en Fair Play.

Wat betreft de melkproductie is het opvallend dat Mertens over ‘kilo’s’ spreekt, terwijl er in Vlaanderen voornamelijk in liters gerekend wordt. ‘Ik lever aan FrieslandCampina’, verklaart de 55-jarige melkveehouder. Hij is hiermee een van de 25 Vlaamse leden van FrieslandCampina. Het zuivelbedrijf, dat lange tijd geen nieuwe Vlaamse leden accepteerde, heeft de coöperatie dit jaar weer opengesteld voor extra Vlaamse leden.

Mertens zegt tevreden te zijn met de Nederlandse zuivelverwerker. ‘Alleen het verschil tussen weidemelk en stalmelk wordt steeds groter en dat baart mij zorgen.’ Door de ligging van zijn percelen is weidegang geen optie. ‘Onze boerderij staat aan de rand van de dorpskern, waardoor wij gelimiteerd waren in uitbreiding. De oppervlakte van de huiskavel liet weidegang van een groter koppel niet meer toe. Dit is mede de reden waarom we veel aandacht besteden aan hoge producties, om de hogere kosten te drukken. Je moet immers voer aanbrengen en mest afvoeren.’

Grondgebrek door natuurgebied

Het Turnhouts Vennengebied belandde recent dan wel in de storm van media-aandacht, maar landbouw en natuurbehoud staan hier al veel langer op gespannen voet. ‘Er lopen hier al dertig jaar discussies over het Vogelrichtlijng gebied, waardoor uitbreiding moeilijk is en natuurorganisaties in het verleden veel land gekocht hebben’, vertelt Mertens, die hierdoor pachten niet verlengd zag worden. Hierdoor kwam ook de eigen voerwinning en mestafzet in het gedrang.

Een dekstier wordt ingezet op koeien die problemen hebben met de vruchtbaarheid

Dit, en het feit dat hierdoor onder boeren een concurrentiestrijd bestaat om grond, verklaart waarom Mertens sinds twintig jaar 50 hectare grond in bewerking heeft op tientallen kilometers afstand van het bedrijf in de regio Tienen. 'Daar telen we nu graan, korrelmais en suikerbieten. De suikerbieten gaan naar de Tiense suikerfabriek en wij kopen perspulp van de fabriek voor telersprijs', vertelt de melkveehouder, die in de beginjaren nog veelvuldig akkerbouw bedreef.

Inmiddels wordt veel van het landwerk daar uitbesteed aan loonwerkers. 'De veestapel is nu dusdanig groot dat wij er zelf nauwelijks tijd voor hebben', verklaart de boer, die 20 hectare hakselmais bijkoopt. De mogelijke prijsstijgingen van de hakselmais baren hem zorgen. Terwijl veel kosten de voorbije maanden sterk stegen, werkt hij nog steeds met 'goedkoop' ruwvoer dat vorig jaar van het land kwam. Het ruwvoerrantsoen van de melkkoeien bestaat uit gras (10 kg), mais (22 kg), perspulp (9,5 kg), ccm (3 kg) en een halve kilo hooi dat voor de structuur zorgt.

De korrelmais uit Tienen wordt tot ccm verwerkt en belandt in het rantsoen. Datzelfde geldt voor het graan, dat geplet wordt. Afhankelijk van de kwaliteit en inhoud wordt er sojaschroot, raap en mineralen toegevoegd en dus als total mixed ration gevoerd.

Vier productiegroepen

De melkveestal is ingedeeld in vier productiegroepen, die ieder een aangepast rantsoen krijgen. Een opstartgroep en een hoge productiegroep worden twee keer per dag gevoerd, de twee lagere productiegroepen een maal. De productiegroepen worden om beurten richting de 32-stands melkcarroussel geleid. Op de terugweg worden aandachtskoeien geselecteerd voor inseminatie en klauwkappen. Op basis van de merkertesten wordt via het SAP-programma bepaald met welke pinken doorgefokt wordt en welk (gesekst) sperma van welke stier in-

gezet moet worden om de fokdoelen te behalen. De minder goede melkkoeien worden geïnsemineerd met witblauw om ook de jongveestapel niet verder uit te laten dienen. 'Deze is met 200 stuks aan de grote kant', vertelt Mertens. 'We willen deze winter het huidige koppel verversen, maar volgend jaar zullen we mogelijk voor het eerst pinken gaan verkopen.' Vooral de dieren met klauwproblemen staan op de nominatie om afgevoerd te worden.

Afkalfleeftijd van 23 maanden

Alhoewel Mertens uitsluitend ki doet, staat er in een strobox een stier die op basis van genoomfokwaarde net niet in aanmerking kwam voor aankoop door CRV. 'Die zetten we in als dekstier als we problemen met de vruchtbaarheid ervaren, als het na een aantal keren insemineren niet lukt', verklaart de melkveehouder, die met 2,2 inseminaties gemiddeld niet ontevreden is over de vruchtbaarheid in zijn stal. Ook de afkalfleeftijd (23 maanden) en tussenkalftijd (420 dagen) zijn voor hem geen verbeterpunten. 'Waarom zou je een koe die dertig liter geeft, droogzetten?', vraagt hij zich hardop af. Een andere stier voldeed eerder wel aan de eisen van CRV en werd dan ook aan de coöperatie verkocht. 'Daarnaast hebben we ook een aantal vaarsjes aan CRV afgestaan', vertelt Mertens. Het gaat daarbij onder andere om dochters van Jorben, Abel en Adagio P. Voor de boer is deelname aan het CRV Satellietprogramma een uitgelezen mogelijkheid om op een relatief goedkope manier goede afstammelingen in de veestapel te krijgen. Hij zet jaarlijks zo'n twintig tot dertig embryo's in.

De snelle verbeteringen van zijn veestapel door het gebruik van merkertesten en het inzetten van embryo's vervullen de boer, die een echte fokkerijliefhebber is, met trots. 'Ik ben vanaf mijn prille jeugd al met fokkerij bezig geweest, maar de beste resultaten kwamen er pas de laatste jaren', besluit hij zelfkritisch, maar met een brede glimlach. |